

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Seyfer zikhroyneš

Psantir, Iacob

בקעי, רתנספ

Buḡaresht, 650 = 1889

הנידמהו טשעראקוב ק"דבאה רוש קיזייר ר"רהומ ו"כו וואגה ברה תבושת.

[urn:nbn:de:kobv:517-vlib-12393](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:kobv:517-vlib-12393)

תשובת הרב הגאון זכ"ל מוהר"ר אייזיק שור האבד"ק בוקארעשט והמדינה.

לכבוד הרבני השלם מ' יעקב פסנתר נ"י!

דבריו ודברי ידידי הרב המופלג החריף החה"ש כ"י מו"ה מתת' שמחה ראבענער ראיתי והי' עליה על לבי למנוע עצמי מלחנות דעי בענין זה: כי מעודי לא לבי הלך אחר ענינים שאין להם סוד בהלכה. אולם כי חזקה עלי מצות ידידי הרב הנ"ל להשיב בזה ולא נעלם ממני ברית אהבתינו הבלתי תלוי בדבר כי אם למעלת נפשו ויקרת רוחו אהבת עולם אהבתינו. ולעשות רצונו חפצתי ואמחר תשובתי בזה אולם בקיצור נמרץ כי לא אוכל להתהלך ברחבה כי אנוכי רפה ידים. ואם מעט הוא כבר אמרו רז"ל אחד המרבה.

(א) ע"ד שאלתו על מה שאמרו חז"ל במס' ביב דף ט"ז בר מיתה שיש בו גויעה זו הוא מיתתן של צדיקים ולמה באברהם יצחק ויעקב נאמר ויגוע ויאסף אולם. ביוסף וביהושע ב"נ לא נאמר רק וימת ולא כתב בהם ויגוע עכ"ד. הנה גם בנח כתוב וימת אף שהאריך ימים הרבה (ובזה נדחה דברי ידידי הרב חנ"ל) וכן בתרח כתיב וימת תרח ותרח עשה תשובה עיין בראשית רבה פרק למ"ד וברש"י פ' לך ובמס' סנהדרין דף ס"ד וברא מזכה אבא ואין להבין למה בישמעאל כתוב ויגוע וימת ויאסף מחמת שעשה תשו' ויש להאריך בזה וצ"ע וכן מצאנו אצל משה כתוב וימת שם משה וכן ואלעזר בן אהרן מת וכן בשמואל. אולם אתמה על ידידי הרב הנ"ל שענינו משוטטים בכל למה לא ראה דברי הש"ס במס' ע"ז דף כ"ה ע"א מאי ספר הישר אר"ח ב"א אר"י זה ספר אברהם יצחק ויעקב שנקראו ישרים שנאמר תמות נפשי מות ישרים ופרש"י שם בלעם מבקש ע"ע שימות מיתה של גויעה כמותן ועיין במוהרש"א שם בח"א.

ומ"ש הרב הנ"ל ויגוע בלי וימת רומות על מיתה לבד והביא רא"י מדור המבול שכו' ויגוע. אחר המחילה נעלם ממנו דברי התוס' מס' תענית דף ה' ע"ב יעקב אבינו לא מת וכן משמע דכתיב ויגוע ולא כתוב וימת. גם לפי"ד למה כתוב אח"כ כל אשר נשמת חיים כו' וימת כו' אולם לפענ"ד יש לפרש משום

הנודע כי גויעה היא אפיסת כח והמיתה הוא פירוד הנפש מהגוף והאסף אל עמיו הוא שוב הנפש למחיצת צדיקים ממקום שנלקח ונהנה מזיו השכינה וא"כ זה כוונת הפסוק ויגוע כל בשר היינו שאפס כחם מחמת גודל הפחד ואח"כ כל אשר נשמת חיים בו מתו פירוד הנפשות והבן ומוטב הי' להרב הנ"ל להביא הפסוק ביהושע כ"ב והוא איש אחד לא גוע בעונו.

ומ"ש הרב הנ"ל וכ"מ בפעם ראשונה אצל אברהם מלת זקן כי שנאמר ואברהם זקן בא בימים. אתמה מאד על ידי הרב הנ"ל הלא מקודם עם מ' שנה נכתב אצל אברהם וארוני זקן דהיינו כמשמעו זקן בא בימים היינו זקן ויושב בישיבה ע' במס' יומא דף כ"ח ע"ב. גם ידוע דוקנה מאברהם היינו ליבון שער ע' במוהר"ש א בח"א במס' ב"מ.

ועיין במדרש רבה בראשית פ' ס"ב ר"י אמר כל מי שנאמר בו גויעה מת בחולי מעים וכידי משה שם כ' דהיינו שישכב בחולי מעים עשרה או עשרים יום וכדריב"א שדרך חולי מעים שאינם מתים פתאום אלא שוכבים על ממתם בחליים ונופל בהם לשון גויעה שנגועו כל יום ויום מעט עד תומם אבל שאר חולי שמת בפ"א ל"ש לשון גויעה אלא מיתה ובוה י"ל הרבה ואכ"מ ועיין במס' כתובות דק"ג ע"ב.

(ב) ומ"ש למה באבות לקחו בניהם חלק בקבורתם וביוסף שהיו לו בנים ובני שלשים לא לקחו חלק בקבורתו או בחניטתו עכ"ד. אתמה מאד על הרב הנ"ל לראו עיניו במ"ד במקומו וימת יוסף כו' ר"פ אמר שבטים חננו אותו הה"ד ויחננו אותו וישם בארון במצרים ומי הן ואלה שמות בניו. ומה שלא עסקו בו בני יוסף משום דהניחו לו כבודו בגדולים עיין במס' סוטה ד"ג גם ידוע דברי רז"ל שם היכן יוסף קבור א"ל ארון של מתכת עשו לו מצרים וקבעוהו בגילום הנהר כדי שיתברכו מימיו כו' ר"ג אמר בקברניט של מלכים הי' קבור וא"כ ניהא שפיר שלא לקחו בניו חלק כי לא הי' אפשר בידם.

(ג) ומ"ש ברוד שמצינו במס' שבת דף למ"ד איפתת דרנא מתותיה אשתיק ונח נפשי. אם מיתתו זאת נחשב למיתת נשיקה עכ"ד הנה כבר ידוע דברי רז"ל במס' מ"ק דף כ"ח ע"א ת"ר מת פתאום (היינו שלא חלה) זו היא מיתה חטופה ומצינו שם ר"ה

נח נפשי' פתאום הוו קא די'ני רבנן תנא להו זוגא דמחדייב ל"ש
אלא שלא הגיע לגבורות אבל הגיע לגבורות זו היא מיתת נשיקה
וכן רב הסדא ורב אשי עיי"ש ולשון נח נפשי' מלשון ינוחו על
משכבותם וע' מס' כתובות דף ק"ד ההוא יומא דנח נפשי' הרבי
וכן בכ"מ.

ומ"ש דמרים מיתה בנשיקה כפי דעת המפורשים. אתמה
הלא הוא גמרא מפורשת במס' מועד קטן רכ"ח ע"א ובמס' בי"ב
דף י"ז ע"א והנה בשם איתא רבן ישיה שמתו בנשיקה אברהם
יצחק יעקב משה אהרן מרים ולפי מש"ל גם שרה מיתה בנשיקה
וכן דוד. ומיתה אסכרה זו מיתה רעה עיין במס' יבמות דס"ב
ע"ב בגמ' אמרו שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו דר"ע כ"י
ובולן מתו בפרק אחד כ"י אר"ח ב"א כ"י כולם מתו מיתה רעה
מאי הוא אר"ג זו מיתה אסכרה ויש להאריך בזה אולם עת לקצר
והגני הרו"ש

יצחק אייזיק שור אבד"ק בוקארעשט.

דיא תשובה געהער צי דער זעלבער שאלה וואס איך האב
געפרעגט דעם העררן ראפענער.

תשובת הרב המאור הגדול החריק ובקי בחדרי תורה
כש"ת מוהר"ר אבנר כתבן ני" אבד"ק רימניק סאראט
והגליל.

שולח ד"י סיון תרמ"ט רימניק סאראט

ידידי הישיש המשכיל ודורש קדמוניות הר' יעקב פסנתר הי"ו
בבוקארעשט.

מכתבך הגיעני בעתו. ובו ביום רשמתי בו הערות אשר עלו
ברעיוני בעת עיינותי במכתבך. אבל אח'ז נעלם מכתבך מעיני לאשר
התערב בתוך הרבה מכתבים שהגיעונו אז. ולא ראיתיו עד היום
בהשיני מכתבך השני נתתי הדבר אל לבי ובקשתי ומצאתי. וזאת
תשובתי ע"ד שארתך. מדוע נאמר וימת יוסף וכן וימת יהושע
ולא נאמר בהם שליכה או גועה כמו שנאמר בצדקים אחרים?
דע כי במס' בי"ב דף קט"ז עמוד א' מסר לנו התלמוד בבלי כלל

גדול. והוא מי שהניח בן כמותו נאמר בו וישכב או ויגוע ומי שלא הניח בן כמותו נאמר בו וימת. וכלל זה נדמה ממקרא מפורש ע"ש. ועתה אחרי כי ידוע לנו אשר יוסף לא הניח בן כמותו וגם יהושע בן נון לא היו לו בנים כלל רק בנות כדאיתא במס' מגילה דף ג' ע"ב לכן נאמר בכל אחד מהם וימת ולא וישכב.

ואשר שאלת מדוע לא נאמר ביוסף מי המה אשר הנטו אותו? גם לא נאמר כי בניו קברוהו. כמו שנאמר באברהם יצחק ויעקב? שאלה זו כבר נשאלה בראשית רבה פרשה ק' ז"ל ויחנמו אותו מי חנמו. ר' יהודה אומר רופאים חנמוהו, ור' פינחס אומר שבטים חנמוהו. שנאמר ויחנמו אותו ויישם בארון במצרים (ומי הן) ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה עכ"ל המדרש. ולי נראה לפרש לדעת ר' יהודה ויחנמו אותו ויישם בארון (עי' מי?) במצרים.

וע"ד שאלתו מדוע לא נאמר ביוסף כי בניו קברוהו? תשובתי כי קבורה לא נקראה רק בנקבר במקום מנוחת עולמים. דיא עווגע רוהע. כדמוכח במס' ב"מ דף פ"ד ע"ב. והנה יוסף נטמן ארונו במצרים רק ער עת צאת ישראל מצרים. שאז יעלו עצמותיו אתם כאשר השביעים ויקברוהו בשכם במקום אשר משם נלקח למצרים. והנה המצרים ידעו את השבועה אשר השביע יוסף את בני ישראל שבצאתם ממצרים יקחו ארונו אתם. לכן השקיעו את ארונו של יוסף בנהר נילוס. ובלי תפונה נזהרו לבל ידעו ב"י את המקום. וחשבו כי עי"ז לא יוכלו בני ישראל לצאת מצרים אם לא ימצאו את הארון כמבואר בילקוט. (ובמד"ר פ' ברכה פ"א כתוב ענין זה באריכות יותר) ובשים מס' סוטה דף י"ג ע"א אמרו כי גם משה רבנו לא ידע היכן יוסף קבור עד כי אמרה לו סרה בת אשר. כי המצרים עשו לו ארון של מתכת וקבעוהו בנהר נילוס הלך משה ועמד על שפת ואמר יוסף יוסף! הגיעה העת שנשבע הקב"ה שאני גואל אתכם, והגיעה השבועה שהשבעת את ישראל, אם אתה מראה עצמך מוטב. ואם לאו הרי אנני מנוקין משבועתך. (ובמדרש תנחומא נאמר כי משה כתב ג"כ קמיע על חרס וזרקו לנילוס) מיד צף ארונו של יוסף ונטלו משה. וע"ז נאמר שם בגמרא כי בשכר שקבר יוסף אביו זכה לכבוד הזה שנתעסק עמו משה רבן של כל ישראל כמ"ש ויקח משה את עצמות יוסף עמו

וגם בעת שקברוחו בשכם זכה וקברו אותו כל ישראל. ולא
רק בניו. כי אמרו כאשר כבודו בגדולים (משה רבינו) יותר
מבקטנים (בניו) כן כבודו להסבר במרובין (כל ישראל). יותר
מבמועטין (בניו).

וע"ד אשר לא נאמר שכיבה ביהושע בן נון כבר הוריתי
למעלה לאשר לא נשארו בנים אחריו. ואשר אצלו לא נאמר
הספר ופכיה כמו שנאמר במשה? אמת הדבר כי לא הספידוהו
ב"י כי לא אהבו אותו העם כאשר אהבו את משה. כמו שנאמר
בילקוט פני משה בפני חמה פני יהושע בפני לבנה. וקנים שכדור
אמרו אוי לאותו בושח וכלימה. וכן התרעמו עליו לאשר נשתכחו
ממנו הרבה הלכות בימי אבלו של משה. כדאיתא במס' תמורה
דף ט"ז וכאשר באו לפניו לדרוש מאתו הדין לא ידע מה להשיבם.
וזה היו ענשו לאשר משה אמר לו קודם פטירתו שאל ממני כל
הספקות שיש לך והשיבו יהושע הלא כתבת בתורה שלא משתי
מתוך האהל וא"כ מה תדע את אשר לא אדע. ואז נחלש דעתו
של משה ועיניו נשתכחו ממנו כל ההלכות הנ"ל. וכאשר בא אח"כ
ובקש מהקב"ה שיורה לו הדינים שנתעלמו ממנו השיבו פ"א
נתתי תורה ולא שתי פעמים. א"ל איב מה אעשה נגד העם?
לך וסורדן במדחמה השיבו הקב"ה. והנה העם לא מרו את פיו
אבל בלבם לא יכלו לאהבו כמשה. וכן יהושע נתעצל בכבישת
הארץ ולא כבש רק עבור ב' שבטים וחצי. לכן התעצרו גם הם
בהספידו. ואמנם הקב"ה כעס עליהם על מה שלא הספידוהו עד
שבקש להפוך את ההר געש עליהם כמבואר במס' שבת דף
ק"ה ע"ב. והנה אמר ר' חסדאי ר' חסדאי ר' חסדאי ר' חסדאי
ועתה הנני להשיב על כלל דבריך שכתבת שמיתה פתאומית
הנקראת אפאפלעקסיע היא מיתת נשיקה. וכן על הפרט שפרטת
עשרה אנשים שמתו מיתת נשיקה. — ע"ז אשאלך ראשית. אם מיתה
כמו שמתה שרה נקראת נשיקה. מיתה המיוחסת רק לצדיקים
הלא הננו רואים כמה רשעים שמתו ע"ז האופן. וכן קלדת המון
עם לאמר. עס זאל איהם איין שלאג טרעפען " האם יקללו את
שונאיהם שימותו במיתת צדיקים מיתת נשיקה? — גם איך יתכן לפי
הכלל שלך לומר על יעקב אבינו שמת בנשיקה הלא הוא היה
חולי לפני מותו כמ"ש הנה אביך הולה וציוה את בניו וברך אותם?

גם מאין תדע לומר אשר יהושע בן נון מת בנשיקה? גם בדבר
 דוד המלך לא קלעת אל האמת כי בשום אופן לא נוכל לומר
 שמת בנשיקה כי נשיקה פירש הש"ס מיתה שלא ע"י מלאך המות
 (ואל תבקש בזה לומר כדרך המתחכמים כי אינו נראה בענין פ"ח
 הש"ס על מלת נשיקה ואבחר לך באור אחר אבל עליך לדעת
 כי השם הזה מיתת נשיקה המציא רק התלמוד ולכן אין לך בזה
 רק כפי מה שפירשו הם. וד"ל. — ודוד המלך מת ע"י מלאך
 המות כדאיתא במס' שבת דף למד. וכמס' ב"ב דף י"ז ע"א כמעט
 מבואר בפירוש אשר דוד לא מת במיתת נשיקה. —

לכן הנני לבאר בזה כל שמות מיתה הנאמרים בש"ס. ואלה הם:

גויעה ואסיפה נאמר רק על הצדיקים ועל החסידים במבואר
 במס' ביב דף ט"ז ע"ב. וכמו שאומרים ברשונים על אדם חשוב
 (הינגעש'יעדען) שכיבה נאמר רק על מי שמניח בן כמותו במ"ש
 במס' ב"ב דף קט"ז ע"א.

ובמס' מועד קמן דף כ"א ע"א נאמר בזה"ל: מת פתאום
 זהו מיתה חטופה, חלה יום אחד ומת, זהו מיתה רחופה או מנפתה
 שני ימים ומת, זהו מיתה רחויה. ג' גערה, ארבעה נזיפה, חמשה
 זהו מיתה כל אדם. ומסיים הש"ס דכ"ז נאמר רק על מי שלא
 הגיע לגבורות (שמונים שנה) אבל כמי שהגיע לגבורות יכולת
 היות מיתה פתאומית ג"כ מיתת נשיקה. (דוד המלך היו רק בן
 שבעים.) וענין מיתת נשיקה פ"י הש"ס במס' ב"ב י"ז ע"א כי הוא
 שלא ע"י מלאך המות אלא אמצעות השכינה וחשב שם כי רק
 ששה מתו בנשיקה ואלו הן אברהם יצחק ויעקב משה אהרן
 ומרים וילא ינתר ולמד כ"ז מקרא.

וענין הנשיקה חלילה לנו לחשוב דבר הגשמה להקב"ה כי
 ח"י נשק דאיש או אשה וע"ז מתו חלילה לנו מחטוא במחשבה
 רעה כזאת רק בלשון התלמוד נקרא נשיקה נגיעה או קרבת דבר
 לדבר כמו בדיון חלה. ב' חלות נשקות זא"ו. וכמו מטהרין את
 המים בהשקה בסדר טהרות. (*) וכן פ"י בספר אור החיים על הפסוק
 בקרבנתם לפני ה' וימותו וז"ל שנתקרבו לפני אור עליון בחיבת
 הקודש ובזה מתו והיא סוד הנשיקה. עכ"ל. וכמו שפירש הגאון

(*) וכן: תא ואחיו לך איכא דשמוא וארעא נשקו לחדד (הערת בן הכותב).

וכ"ו הרב ר' מאיר ליבוש מלבים בספרו שירי הנפש כל סדר שיר
השירים על זה האופן ע"ש ותמצא נחת. והענין הוא כי הנשמה
היא נאצלת חלק אלוה ממעל ושכינה נקראת ע"ש הפסוק אני ה'
השוכן אתם. וידוע כי החלק הוא שואף תמיד להתחבר אל
הכלל כמו אם תקרב אבוקה בשלהבתה אל נר דולק מיד יכבה
הנר כי השלהבת הקטן של הנר תקפוץ תיכף אל העיקר ה"ה
שלהבת האבוקה. כן הוא בדבר הזה כאשר יפקח ה' עין השכל
של הצדיק וישפיע אור שכינת כבודו יתברך עליו ביתר שאת
אזי יעזוב חלק אלוה אשר בקרב האדם (ה"ה הנשמה) את משכנו
בגויה עלי אדמות ויתדבק עם השכינה כמו שלהבת העוזבת את
הנר ומתדבקת בשלהבת האבוקה. ומיתה כזאת קרויה נשיקה.
והיא באמת שלא ע"י מלאך המות. אבל אין ליחס מיתה נשיקה
למי שמת ע"י שמועה רעה או שמועה טובה כמו שרה אמו או
למי שנפד מהנגזמת, כמו דוד. כי נשיקה נאמר רק על המסתכל
בחכמה ובקדושה עד כי יאבד כל רגש גשמי ותדבק נפשו בהשכינה
וזהו רק ע"י הכנה והתפשטות הגשמי. ונשיקה כזאת ה"י רק באלה
הששה היינו אברהם יצחק יעקב משה אהרן ומרים כמ"ש בנ"ס
וארה התשעה עשר שמונה כבודו לא הספיק לי הימן לשום עיון
עליהם אבל זאת אוכור היטב כי עזויהו המלך מת כדרך כל אדם.
וגם צדקיהו המלך אשר הלך בגולה אבל מת כדרך כל אדם.
ואי"ה לאחר יום טוב אשים עין בקורת על כל אלה ג"כ והנני
ידידו ר"ש **אבנר כתבן אבד"ק רימניס סאראט והגליל.**

דא האבען מיר געענדעט אינערע שאלות מיט דיא תשובות
נאך אייניגע שאלות וואס זענן מיר איבערנעבליעבען וועלן מיר
זיין אי"ה שטעלן אין צווייטען טייעל סוף ספר סטאטיסטיקע
ביאגראפיקע.

דיא לעטצטע שאלה וואס מיר האבען דא אויבען גירעד פון
מיתה דוד המלך שטעל איך פאר דיא חכמי הדור איבערהויפט
מינע ליעבע לעריר וואס זיין האבען מיט מיר תלמוד געלערנט
זיין זאלטען אללע בא איין עצה זיין אין נאך קלערן דיא לעטצטען
6 ווערטיר פון דער גמרא וואס זיין שליעסט דיא געשיכטע פון

מיתת דוד המלך וועלן זיא זעהן אז דוד איז געשמארבען במיתה
נשיקה ולא ע"י מלאך המות:

איפחית דרגא מתורתיה אישתיך ונה נפשו
זאגט קלאר ארויס:

מיתת דוד נשיקה

אויב עס מעגליך איז זאלל מען מיינע אידעען בעקרעפטיגען
דאס דוד מלך ישראל מת במיתה נשיקה. אין יהושע בן נון
משרת משה רבינו זאל אויך אנגעשלאססען ווערן אינטער דיא
וואס זייער טויט ווערט גערעכניט במיתה נשיקה.

נעקראלאגיע פין תורה נביאים כתובים על מיתות האנשים
אשר מתי במיתות שונות.

דא שטעללען מיר פאר איינע סטאטיסטיקע נעקראלאגיע
וואס אינזערע אלטע געשיכטע האט געשריעבען איבער דיא הויך
געבילדעטע מעננער נאך מיט טויזנטער. יאהרען צוריק. אין וואס
פאר איין ראללע זייא האבען געשפיעלט בא זייער לעבען אין דער
דאמאליגער פאליטישער וועלט. דיא תורה האט אינו פארגע-
שריעבען זייער לעבענסגעשרייבונג אונד זייערע טויטענפעלע. מיט
וואס פאר איין מיני טויט איעדער איז געשמארבען. יעצט
זאל דאס ערסטע הייסען ביאגראפיע, אין דאס צווייטע נעקראלאגיע
אין דארום האב איך פאר רעכט געפינען אויך זאל צום ערסטען
שטעללען איינע קורצע סטאטיסטיקע נעקראלאגיע פאן דיא אלטע
צייטען אונד דאן פין דיא יעצטיגע צייטען.

1. אינזער מוטער רחל איז געשמארבען אין סינדלבעט
מיתה על פי מקרה.

פאליטישע מיתות.

2. נדב ואביהו
3. קרה מיט זיין סעקסטע
4. עבן בן ברמי
5. פעלד-מארשאל סיסרא
6. אבימלך בן ירבעל
7. שאול המלך
8. איש בושת בן שאול
9. אבישלום בן דוד